

Ж.А. Есказинова¹, Л.С. Сырымбетова², А.К. Шаймерденова^{3*}

^{1, 3}Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан;

²Қазтұтынуодағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан
(*Хат-хабарларға арналған автор. E-mail: w_aidana_kz@mail.ru)

¹ORCID 0000-0001-8307-9014,

²ORCID 0000-0002-5063-3231,

³ORCID 0009-0008-9174-6970

Болашақ шетел тілі мұғалімдерінің икемді дағдыларын қалыптастыру

Мақалада болашақ шетел тілі мұғалімдерінің икемді дағдыларын қалыптастыру қажеттілігі қарастырылған. Икемді дағдылар кез келген кәсіби маманның, сондай-ақ қазіргі заманда табысты болғысы келетін адамның маңызды құзыреттерінің бірі. Икемді дағдыларды қалыптастыру мәселесі бүгінде педагогикалық қоғамдастықта жиі кездеседі. Зерттеушілердің назары болашақ шетел тілді мамандардың икемді дағдыларын қалыптастыру мәселесін зерттеуге бағытталған. Бейінді университеттер білім алушыларының икемді дағдыларын қалыптастыруда әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдардың әлеуетін пайдалану мәселелері талқыланады. Авторлар әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістері бар қазіргі жоғары оқу орындарының түлектеріне көбірек талаптар қойылатындығын анықтаған. Олар тек білімге ғана емес, сонымен қатар өзіндік дамуы мен жалпы тиімді жұмыс істеуі үшін қажетті дағдыларға ие болуы керек. Сондықтан, білім алушының оқу іс-әрекеті процесінде икемді дағдыларды қалыптастыруға ықпал ету маңызды. Икемді дағдылар қоғамның заманауи бәсекеге қабілетті, болашақ шетел тілі мұғалімінің әмбебап және жалпы мәдени құзыреттерін дамытады. Сондықтан бүгінгі таңда көптеген зерттеушілер білім алушының икемді дағдыларды қалыптастыру және дамыту мәселесімен белсенді айналысады. Бейіндік пәндерді оқыту практикасында болашақ шетел тілі мұғалімдерінде кәсіби дағдылар (hard skills) деп аталатын жалпы кәсіптік және тар кәсіптік құзыреттерді қалыптастыру мен дамыту үрдісі байқалады. Бұл құбылыс ішінара бейінді жоғары оқу орындарында оқытушыларының кәсіби-педагогикалық білімінің жеткіліксіздігімен түсіндіріледі. Педагогикалық бағыттар бойынша оқытушылардың біліктілігін арттыру бағдарламалары анықталған проблеманы шешуге көмектеседі.

Кілт сөздер: икемді дағдылар (soft skills), педагогикалық құзырет, коммуникативті құзырет, құзырет, дағды, білім беру үрдісі, метакомпетенция.

Кіріспе

Қазіргі дәуірде жаһандану көптеген салаларды, соның ішінде серпінді технологиялық инновацияларды, әлеуметтік-экономикалық және саяси секторларды, сонымен қатар білім беру саласын қамтитын терең және жылдам өзгерістерге әкелді. Осы динамикалық сценарийге жауап ретінде техникалық дағдыларға ие болумен қатар, тұлғааралық дағдыларды меңгерген мамандарға сұраныстың артуы байқалады және еңбек нарығындағы маңыздылығын көрсетеді [1]. Болашақ мамандардың жоғары оқу орындарында меңгеруі және оқуы қажет білімге, дағдыларға және дағдыларға қойылатын талаптар айтарлықтай өсті. Демек, кәсіби құзыреттіліктің жоғары деңгейіне жетуде және оларды қолдануда шешуші рөл атқаратын «икеменді дағдылардың» маңызы артты. Табысты мансап икемді және кәсіби дағдыларды қажет етсе де, икемді дағдылар көбінесе маңыздырақ деп саналады [2].

Білім — дамудың негізгі факторы ретінде сапалы кадрларды дайындауда өте маңызды рөл атқарады. Оқу бағдарламалары арасындағы бәсекелестік күшейе түскендіктен, жұмыс істеуге дайын, адамгершілік қасиеттері мен көзқарасы жақсы, сондай-ақ жоғары интеллектке ие студенттерді дайындау қажет. Кәсіпкерлер және қоғамдық еңбек саласында қабілеттері мен құзыреттері бар, жұмысқа дайын түлектерді көбірек талап етуде [3]. Жоғары білім білікті кадрлар даярлай алатын стратегиялық секторға айналады. Шын мәнінде, жоғары оқу орындарының түлектерінің құзыретімен мен еңбек нарығының қажеттіліктері арасында сәйкессіздік жиі кездеседі. Осылайша, осы уақыт ішінде тек кәсіби дағдыларға бағытталған жоғары оқу орындарының түлектерін даярлау сапасында икемді дағдыларды дамыту қажет.

Көптеген оқу орындарында икемді дағдылардың болмауы келесі мәселелерге әкеледі; олар түлектердің тиімді жұмысқа орналаса алмауынан және жұмыс орындарында қоғамдастықтың маңызды мүшесі бола алмауынан тұрады [4]. Икемді дағдыларды дамыту жоғары білімнің негізгі міндеттерінің біріне айналды [5].

Икемді дағдыны ғылыми зерттеулерде құзыреттік және дағды ретінде де қарастырады. Екі жағдайда да олар соңғы онжылдықтарда әртүрлі салалардағы жаһандық еңбек нарығының интегралды бөлігіне айналған. «Икемді дағды» термині алғаш рет АҚШ-та 1959 жылы пайда болды, Американдық ғалымдар әскери қызметкерлердің дағдыларын зерттеп, екі негізгі түрін анықтады: біріншіден, кәсіби дағдылар немесе «hard skills», екіншіден, «икеменді дағдылар» деп аталатын жеке қасиеттер. Кейіннен бұл анықтамалар әскери саладан тыс жерлерде қолданылды [6].

Қазіргі уақытта икемді дағдылар әртүрлі іс-шаралар үшін пәнаралық немесе әмбебап ретінде анықталуы мүмкін дағдылар немесе құзыреттер жиынтығы ретінде сипатталады. Олар когнитивті және интеллектуалды жұмыстың, эмоционалды интеллекттің, өзін-өзі реттеудің және айналасындағылармен тиімді қарым-қатынастың негізгі аспектілерін қамтиды [7].

Когнитивті дағдылар адамның күрделі идеяларды интерпретациялау, рефлексия, ассимиляциялау, мәселелерді шешу және алынған білім негізінде жалпылау қабілетін білдіреді. Когнитивті құзырет білімнің кеңдігін немесе қабылдау жылдамдығын көрсетіп қана қоймайды, сонымен қатар жағдайды «түсіну» немесе жана мәселе аясында не істеу керектігін түсіну қабілетін қамтиды. Іс жүзінде олар белгілі бір мазмұнға қатысты білімге және жоғары деңгейлі ойлау дағдыларына сілтеме жасайды, оларды әдетте стандартты үлгерім сынақтары мен бағалау арқылы өлшеуге болады.

«Икемді дағдылар» деп еңбек өнімділігін жақсартатын, ішкі ұтқырлықты дамытатын, кәсіби мансапты жеделдететін және жұмыстағы табысты болжай алатын ерекше қабілеттерді атаймыз. Олар сондай-ақ ХХІ ғасырдағы құзыреттерді, жұмысқа орналасу құзыретін, жалпы дағдылар, әлеуметтік-эмоционалдық дағдылар, негізгі құзыреттер, кәсіби дағдылар, қарым-қатынас дағдылары, өтпелі дағдылар немесе когнитивті емес дағдылар сияқты терминдермен белгілі. Олардың атауына қарамастан, бұл қабілеттерге әлеуметтік және тұлғааралық дағдылар немесе метакомпетенттілік, яғни әртүрлі жағдайларда жұмыс істеу және білімді бір саладан екінші салаға ауыстыру мүмкіндігі кіреді. Қазіргі еңбек нарығында ең көп сұранысқа ие дағдылардың бірі икемді дағдылар.

Икемді дағдылар жұмыста сәттілікке жету үшін ғана емес, өмірде бақытқа жету үшін де маңызды деп санайды. Берілген анықтамаларға сәйкес, икемді дағдылар адамның жұмысына және жеке тиімділігіне үлкен әсер ететіні анық.

Материалдар мен әдістер

Теориялық деңгейде отандық және шетелдік ғылымдағы «soft skills» ұғымына ретроспективті талдау жасалды. Зерттеудің эмпирикалық бөлігі «адамның өмірлік әлемінің тұрақтылығын зерттеу» (И.О. Логинова) және «өзін-өзі актуализациялау диагностикасының модификацияланған сауалнамасы» (А.В. Лазукин, Н.Ф. Калининнің бейімделуінде) әдістерінің көмегімен орындалды. Икемді дағды диагностикасы үшін «коммуникативтік және әлеуметтік құзыреттікті өлшеу» (В.Н. Кунинойна) сауалнамасын қамтитын әдістемелік кешен, жоо-да оқу мотивациясын зерттеу әдістемесі (Т.И. Ильина), рефлексия деңгейін диагностикалау (А.Б. Карпов), тұлғаның инновацияларға қатынасын зерттеу (Н.М. Лебедева, А.Н. Татарко) және «стрестік жағдайларда мінез-құлықпен күресу»; «өзін-өзі дамытуға дайындық» тесттері (В. Павлов, Т.А. Ратанова, Н.Ф. Шляхта) қолданылды.

Нәтижелер және оларды талқылау

Қазіргі заманғы, заманауи шетел тілі мұғалімдердің икемді дағдыларына командада жұмыс істей білу, делдалдық функцияларды жүзеге асыру, өнімді және тиімді коммуникацияны жүзеге асыру қабілеті сияқты әлеуметтік-коммуникативтік дағдылар жатады. Болашақ шетел тілі мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктері де қалыптасатынын атап өту керек. Оларды hard skills деп атайды.

Н.И. Нагимова, Р.Р. Багаутдинов, М.А. Фахретдинова кәсіби білім беру ұйымының жас педагогының кәсіби дамуындағы икемді дағдыларды — құзыреттердің рөлі мен маңыздылығын зерттейді. Сауалнамалардың нәтижесінде авторлар студенттердің икемді дағдыларын қалыптастырудың құндылығы мен маңыздылығын түсіну арасында қайшылық бар екенін анықтай алды. Бұл педагогтар үшін қолжетімді мамандандырылған курстар мен тренингтердің жоқтығымен және олардың дамуын мониторингілеу мен бағалау проблемасымен байланысты [8].

Жұмысымыздың аясында коммуникативтік құзыретті дамыту тұрғысынан «шетел тілі» пәні арқылы икемді дағдыларды дамытуды қарастырамыз. Себебі дәл осы құзыретті дамыту қазіргі қоғам жағдайында әрбір білім алушыға ерекше қажет.

Шетел тілі жұмсақ дағдыларды дамытудың ең жақсы бағыттарының бірі. Себебі шетел тілін үйренудің мақсаты — студентті оқытылатын тілде сөйлесуге үйрету. Э. Белостоктың ойынша, тілді меңгеру — бұл көптеген когнитивті функцияларды қамтитын процесс бір уақытта ағылшын тілін үйрену, балалар қарым-қатынас құралын алып қана қоймайды және болашақта өз мақсаттарына жеткенше, сонымен қатар қоршаған әлемді таниды, жаңа мәдениетпен танысады, көптеген пайдалы және маңызды дағдыларды игереді [9].

Шетелдік жоғары оқу орындарында, ал жақында отандық жоғары оқу орындарында икемді дағдыларды дамыту құралдарының арасында ең тиімді және танылған құралдардың қатарына оқытудың интерактивті әдістері жатады. Оларға топтық пікірталас, кейс-стади, рөлдік және іскерлік ойындар, пікірталас жатады. Оқытудың бұл әдістері мамандардың нақты кәсіби қызметінде кездесетін нақты практикалық жағдайларды оқу сабақтарында модельдеу арқылы «ікемді дағдыларды» дамытуға мүмкіндік береді. Біздің ойымызша, шетел тілдерін оқыту және бір мезгілде икемді дағдыларды дамытып, қалыптастыру процесінде қолданылатын жұмыстың ең тиімді түрі — топтық жұмыс.

Сабақтарды өткізу барысында студенттердің икемді дағдылар ретінде қарастырылатын коммуникативтік құзыреттерді қалыптастыру мақсатында топтық жұмыс түрін қолдандық. Әр сабақ өзінің тақырыптық бағытымен ерекшеленді, бірақ сонымен бірге белгілі бір коммуникативті дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға бағытталған.

Топтар студенттердің оқу қабілеттеріне, сондай-ақ жыныстық белгілері бойынша құрылды. Ұлдардың саны 2, ал қыздардың саны 9 екенін ескере отырып, біз оларды 1 ұл және 2 қыз болатын 2 топқа, ал 3-ші тек қана қыздардан тұратын топ құрдық. Топтың осындай гетерогенділігін ескере отырып, оқушылар қарама-қарсы жыныспен өзара әрекеттесін қана қоймайды, сонымен қатар мықты студенттер шетел тілін әлсіз меңгерген студенттерге көмектесе алады, осылайша тілді жақсы білетін студенттер шетел тілін түсіндіру кезінде әр түрлі әдістерді қолдана бастайды. Осыдан кейін барлық студенттер ынтымақтастық жұмыстан пайда көреді.

Тәжірибелік жұмыс академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанда университеті шетел тілдері факультетінде жүргізілді (1-кесте).

1 - кесте

Сабақ тақырыбы	Мазмұны	ӘОӘ (ікемді дағдылар) қалыптастыру және дамыту
How great I spent my summer	Топ студенттеріне тақырыпқа байланысты жаңа лексиканы беру. Лексиканы қолданып, «Жазғы демалысты қалай өткіздім?» атты жоба жасап, оны топ ішінде қорғау	Топ ішінде өзара ынтымақтастық дағдыларын қалыптастыру (жанжалды жағдайларды тану және олардың алдын алу дағдыларын дамытуға ықпал ету (эмоционалды интеллекті дамыту)); топ ішінде өзара іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру (басқалармен ынтымақтастық дағдысын қалыптастыру); әр түрлі рөлдерді орындай отырып, топта өзара әрекеттесу және жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету; келіссөздер жүргізу қабілетін қалыптастыру (тыңдалған мәтін бойынша сұрақтарға толық және қисынды жауап беру қабілетін дамытуға ықпал ету)
Spare time and hobby	Тақырып бойынша белсенді лексиканы қайталау арқылы топта жұмыс істеу дағдыларын дамыту. Әр топ сөйлем құрастыру, қажетті етістік формаларын ауыстыру үшін бөлек тапсырмаларды орындайды	басқалармен ынтымақтастық дағдысын қалыптастыру (құрдастарымен іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру); студенттік-бағдарлау дағдыларын қалыптастыру (әртүрлі рөлдерді орындай отырып, топта өзара әрекеттесу және жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету)

1 - кестенің жалғасы

Сабақ тақырыбы	Мазмұны	ӘОӘ (икемді дағдылар) қалыптастыру және дамыту
Reading makes us smarter	Мәтінді оқу және түсіну бойынша топтық жұмыс. Әр топқа тапсырма ретінде бүкіл мәтіннің белгілі бір бөлігі беріледі, оны оқу, аудару, түсіну және тапсырмаларды орындау қажет. Сабақ соңында мәтін «жиналады», мәтінді жалпы талқылау ұйымдастырылады	басқалармен ынтымақтастық дағдысын қалыптастыру (құрдастарымен іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру); студенттік бағдарлану дағдысын қалыптастыру (әртүрлі рөлдерді орындай отырып, топта өзара іс-қимыл және жұмыс істеу дағдысын қалыптастыруға және дамытуға ықпал ету); келіссөздер жүргізу қабілетін қалыптастыру (өз ісін қорғай білу қабілетін дамытуға ықпал ету көзқарас)
Grammar. Perfect tenses	Грамматикалық тапсырмалармен жұмыс. Әр топтың студенттері мұғалім қойған сұрақтарға кезек-кезек жауап береді, өз командаларының басқа қатысушыларымен белсенді қарым-қатынас жасай отырып, етістіктің формаларын қолданады	басқалармен ынтымақтастық дағдысын қалыптастыру (құрдастарымен іскерлік қарым-қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру); студенттік бағдарлау дағдыларын қалыптастыру (әртүрлі рөлдерді орындай отырып, топта өзара әрекеттесу және жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету)
My favorite place	Топтың студенттері өзара топтарға бөлінеді, олардың әрқайсысы жеке демалыс орнын (ауыл, теңіз, таулар) таңдайды. Топтарға үлестірме материал беріледі: суреттер, журнал суреттері, түрлі-түсті қарындаштар. Материалдың көмегімен әр топ демалыс орнына сәйкес шағын жоба жасап, оны өзінің қатарластарына ұсынады	басқалармен ынтымақтастық дағдысын қалыптастыру (шағын топтарда оқушылардың әлеуметтік өзара іс-қимылы үшін жағдай жасау); эмоционалды интеллектті қалыптастыру (жанжалды жағдайларды таны және олардың алдын алу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету, жеке бағалау пайымдауларынан аулақ болу арқылы байланыс орнату)

Мысалы, сол тәжірибенің бірнеше сабақтарына талдау жасасақ: сабақ тақырыбы «How great I spent my summer». Аталған тақырыпқа байланысты топ студенттеріне жаңа лексика берілді. Әрбір студент берілген лексиканы қолдана отырып, «жазғы демалысты қалай өткіздім?» атты жоба жасап, оны топ ішінде қорғауға тиіс. Аталған тапсырма топтың ішіндегі яғни студенттердің бір-бірімен өзара іскерлік қарым-қатынасын жүзеге асыру қабілетін қалыптастыра отырып, ынтымақтастық дағдыларын дамытуға, сонымен қатар орындалған жоба бойынша сұрақтарға толық және қисынды жауап беру қабілетін дамытуға ықпал ету. «Оқу бізді ақылды етеді» деген сабақ топтық жұмыс болып табылады. Сабақ кезінде студенттер джиғсоу әдісі арқылы мәтінді бөліктерге бөледі. Әр студент өзіне берілген бөлігін ғана оқып, дайындалады. Берілген уақыт өткеннен соң, студенттер өздеріне берілген бөлікті басқа студенттерге айтып, мазмұндайды. Осылай мәтін жиналады. Аталған тапсырма студенттердің өздеріне берілген тапсырманы не болмаса бір істі қорғай білу қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Сабақтың мақсаты — икемді дағдыларды қалыптастыру және дамыту. Міндеттерге оқушылардың эмоционалды интеллектісін қалыптастыру және дамыту, әртүрлі рөлдерді орындай отырып, топта ынтымақтастық пен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету, өзара әрекеттесу жағдайында жұмысты үйлестіру және орындау қабілетін қалыптастыру, өз көзқарасын білдіру кезінде қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелеуге көмектесу жатады.

Әдебиеттерді талдай отырып, болашақ шетел тілі мұғалімдерінің икемді дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтау үшін Марион Снайдердің әдістемесі «қарым-қатынастағы өзін-өзі бақылауды бағалау» тесті қолданылды. Ол бір-бірімен қарым-қатынас кезінде оқушылардың бақылау деңгейін анықтауға бағытталған [10].

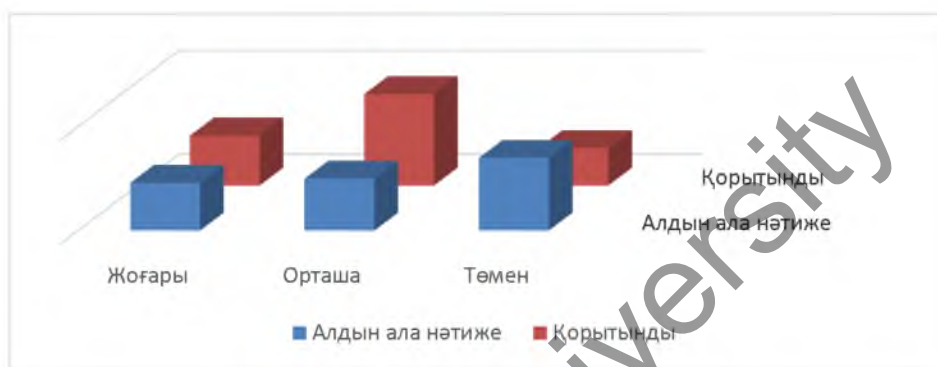
М. Снайдердің әдістемесі студенттердің әлеуметтік өзін-өзі бақылауын немесе коммуникативті бақылауын (эмоционалды интеллект) өлшеуге арналған. Білім алушылар ұсынылған 10 сөзбен танысып, олардың әрқайсысын өздері үшін нақты (В) немесе дұрыс емес (Н) деп бағалауы қажет. Білім алушылар барлық мәлімдемелерді бағалағаннан кейін ұпай саны жүргізілді. 1, 5, 7 сұрақтарға «Н» таңдалса 1 балл және қалғандарының барлығына «В» жауабы үшін бір балл есептеледі. Алынған

нәтижелер бойынша олардың әрқайсысының бір бірімен қарым қатынас жасау және өзара әрекеттесу кезіндегі бақылау деңгейін бағалауға болады:

0-3 балл коммуникативті бақылаудың төмендігін көрсетеді, яғни студенттің мінез-құлқы тұрақты және ол жағдайға байланысты өзгеруді қажет деп санамайды. Білім алушы қарым-қатынаста мінезін шынайы көрсетуге қабілетті, сондықтан кейбіреулер оны турашыл адам және әрдайым «ыңғайлы» деп санамауы мүмкін.

4-6 балл орташа коммуникативті бақылау туралы айтады. Білім алушы шын жүректен, бірақ эмоционалды көріністерінде ұстамды емес. Алайда, ол өзінің мінез-құлқын айналасындағы адамдармен (сыныптастарымен, мұғалімдерімен) санасады.

7-10 балл жоғары коммуникативті бақылауды көрсетеді. Білім алушы кез келген рөлге оңай енеді, жағдайдың өзгеруіне икемді жауап береді, өзін жақсы сезінеді және басқаларға әсер ететін әсерді болжай алады. Зерттеудің нәтижелері 1-диаграммада көрсетілген.

1-диаграмма. Зерттеудің нәтижелері

Әдебиеттерді талдай отырып, болашақ шетел тілі мұғалімдерінің икемді дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтау үшін Томас Килманн әдістемесін қолдандық. Оның мақсаты сабақ үстінде не болмаса сабақтан тыс болуы мүмкін жанжал жағдайда студенттің мінез-құлық түрін анықтау [8].

Т. Килманн әдістемесі жанжал жағдайында туындайтын мінез-құлық нұсқаларын сипаттайтын 30 сұрақтан тұратын, 2 таңдау жауабынан құралған. Әр сұрақта екі нұсқаның бірін таңдау керек, яғни білім алушының өзінің иікірінше мінез-құлқына тән жауапты таңдайды: «А» немесе «В». Нәтижелерді санау және мінез-құлық стилін анықтау үшін мінез-құлық стильдерінің атаулары бар 5 бағаннан тұратын арнайы кесте жасалады: конфронтация (мақсат мүдделердің қарама-қарсылығы), ынтымақтастық, мәмілеге келу, жалтару және бейімделу. Бағандардың әрқайсысына белгілі бір жауап нұсқалары сәйкес келеді.

Осы әдістемеге сәйкес, біз барлық студенттердің көрсеткіштердің орташа мәнін анықтадық. Біз алған нәтижелер 2-диаграммада көрсетілген.

2-диаграмма. Т. Килманнның жанжал жағдайында оқушының мінез-құлық түрін анықтау бойынша диагностикалық зерттеу нәтижелері

Алынған нәтижелерді талдай отырып, студенттердің орта есеппен жанжал жағдайындағы ынтымақтастық пен бейімделу сияқты мінез-құлық түрлері бойынша көрсеткіштері артты деген қорытындыға келе аламыз, яғни студенттер бірлескен іс-қимылдар жасауға, сондай-ақ группаластарының мүдделерін қанағаттандыруға тырысады.

Сондай-ақ, конфронтация пен мәмілеге келу төмендегенін атап өткен жөн, яғни студенттер басқаларға қарағанда өз мүдделерін жүзеге асыруды ұнатпайды, бірақ сонымен бірге білім алушылар өз құрдастарымен толығымен қандайда жағдайда шегінуге дайын еместігін көрсетеді. Жалтарудың орташа көрсеткіштері шамалы төмендеді, яғни кейбір білім алушылар әлі де қарсыласуға деген ұмтылыстың жоқтығын және өз мақсаттарына жету тенденциясын байқайды. Осылайша, топтық жұмыс келіссөздер жүргізу қабілетін және адамдарды басқару дағдыларын қалыптастыруға және дамытуға ықпал етті.

Қорытынды

Білім беру процесінің субъектілерінің икемді дағдыларын қалыптастыру мәселесін талқылауды қорытындылай келе, шетел тілі мұғалімдерінің кәсіби-педагогикалық құзыреттерін даярлауды жетілдіру мәселесі өзекті.

Икемді дағдылар — бұл студенттің басқа студентпен бірлескен іс-әрекетті сәтті және нәтижелі құруға мүмкіндік беретін кәсіби емес дағдылар. Икемді дағдылардың маңыздылығын қазіргі ғалымдар теориялық және практикалық зерттеулерде атап көрсетеді. Бұл жұмыста А.Г. Асмолов, А.И. Ивонина, Г.А. Китайгородская, Г. Майер, Д. Татаурщикова, О.Л. Чуланова, Т.А. Яркова және басқалардың еңбектерінің нәтижелерін талдадық. Дегенмен, икемді дағдылардың дамуына қарамастан, арнайы әдебиеттерде аталған термин туралы нақты мәліметтер жоқ деп айтуға болады. Авторлар бұл процестің әртүрлі детерминанттарын атайды: интеллектуалды қабілеттер, коммуникативті құзырет, құзыреттер, рефлексиялық қабілеттер және т.б.

Шетел тілі сабағында білім алушылардың икемді дағдыларын қалыптастыру мақсатында сабақта жұмыстың ең тиімді түрі ретінде топтық жұмыс тандалды, оның ерекшелігі оқушылар арасындағы тікелей өзара іс-қимыл, олардың бірлескен келісілген қызметі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Bedoya-Guerrero A. Soft Skills and Employability of Online Graduate Students / A. Bedoya-Guerrero, F. Basantes-Andrade, F.O. Rosales, M. Naranjo-Toro, R. León-Carlosama // Education Sciences. — 2024. — Vol. 14. — No. 8. — P. 864. <https://doi.org/10.3390/educsci14080864>
- 2 Hussein M.G. Exploring the Significance of Soft Skills in Enhancing Employability of Taif University Postgraduates: An Analysis of Relevant Variables / M.G. Hussein // SAGE Open. — 2024. — Vol. 14. — No. 3. DOI: 10.1177/21582440241271941
- 3 Soft и Hard skills. Что это такое и зачем их развивать? — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://propostuplenie.ru/article/zachem-razvivat-soft-i-hard-skills/>
- 4 Adnana H.M. Acquiring and Practicing Soft Skills: A Survey of Technical-Technological Undergraduates at a Malaysian Tertiary Institution / H.M. Adnana, S. Ramalingamb, N. Ilias, T.Mt. Tahir // Procedia-Social and Behavioral Sciences. — 2014. — Vol. 123. — P. 82–89. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1400.
- 5 Aimaо Z. Peer Assessment of Soft Skills and Hard Skills / Z. Aimaо // Journal of Information Technology Education: Research, 2012. — Vol. 11. — P. 155–168. DOI:10.28945/1634.
- 6 Чуланова О.Л. Социально-психологические аспекты управления: эмоциональная компетентность руководителя в структуре soft skills (значение, подходы, методы диагностики и развития) / О.Л. Чуланова // Вестник Евразийской науки. — 2017. — Т. 9. — № 1 (38). — С. 7.
- 7 Шапкина Е.В. Практическая подготовка как способ формирования soft skills компетенций молодых специалистов / Е.В. Шапкина // УНИКУМ. Инф.-метод. журн. — 2021. — Т. 7. — № 1. — С. 22–24.
- 8 Нагимова Н.И. Развитие soft skills — компетенций молодого педагога профессиональной образовательной организации: роль и значение в профессиональной деятельности / Н.И. Нагимова, Р.Р. Багаутдинов, М.А. Фахретдинова // Современные проблемы науки и образования. Сетевое изд. — 2020 — № 2. — DOI:10.17513/spno.29759.
- 9 Зинченко Ю.П. Методологические проблемы исследования влияния двуязычия на когнитивные процессы и этнокультурную идентичность / Ю.П. Зинченко, Л.А. Шайгерова, А.Г. Долгих, О.А. Савельева // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. — 2019. — № 1. — С. 174–194.
- 10 Ложкин Г.В. Практическая психология конфликта: учеб. пос. / Г.В. Ложкин, Н.И. Повякель. — Киев: МАУП, 2002. — С. 256.

Ж.А. Есказинова, Л.С. Сырымбетова, А.К. Шаймерденова

Формирование мягких навыков у будущих учителей иностранного языка

В статье рассматривается необходимость формирования мягких навыков у будущих учителей иностранного языка. Мягкие навыки — одна из важнейших компетенций любого профессионала, а также человека, который хочет добиться успеха в наше время. В настоящее время проблема формирования гибких навыков все чаще возникает в педагогической сфере. Внимание исследователей направлено на изучение проблемы формирования гибких навыков у будущих учителей иностранного языка. Обсуждаются вопросы использования потенциала социально-гуманитарных наук в формировании мягких навыков обучающихся профильных университетов. В статье выясняется, что к выпускникам вузов с социально-экономическими и политическими изменениями предъявляются все больше требований. Они должны обладать не только знаниями, но и навыками, необходимыми для их собственного развития и эффективного функционирования в целом. Поэтому важно способствовать формированию мягких навыков у обучающихся в процессе учебной деятельности. Мягкие навыки развивают универсальные и общекультурные компетенции современного, конкурентоспособного будущего учителя иностранного языка. Поэтому сегодня многие исследователи активно занимаются проблемой формирования и развития мягких навыков у обучающихся. В практике преподавания профильных дисциплин у будущих учителей иностранного языка наблюдается тенденция к формированию и развитию общепрофессиональных и узкопрофессиональных компетенций, так называемых профессиональных навыков (*hard skills*). Это явление частично объясняется недостаточностью профессионально-педагогических знаний преподавателей профильных вузов. Программы повышения квалификации преподавателей по педагогическим направлениям помогут решить выявленную проблему.

Ключевые слова: мягкие навыки (*soft skills*), педагогические компетенции, коммуникативные компетенции, компетенция, навыки, образовательный процесс, метакомпетентность.

Zh.A. Eskazinova, L.S. Syrymbetova, A.K. Shaimerdenova

Formation of soft skills of future foreign language teachers

The article deals with the necessity of soft skills forming of future foreign language teachers. Soft skills are one of the most important competencies of professionals, as well as a person who wants to succeed in today's world. The problem of developing soft skills is increasingly common in the teaching community. The article reveals that graduates of modern universities with socio-economic and political changes face more and more demands. They must have not only knowledge, but also skills necessary for their own development and effective functioning in general. Therefore, it is important to promote soft skills formation in the learning process. Soft skills develop universal and general cultural competencies of modern competitive specialists in society. Therefore, today many researchers are actively engaged in the formation problem and soft skills development in students. In the practice of teaching specialized disciplines to future specialists, there is a tendency to form and develop general and narrow professional competencies — *hard skills*. This phenomenon is partly explained by the lack of professional and pedagogical knowledge specialized universities' teachers. Professional development programs for teachers in pedagogical areas will help to solve the identified problem.

Keywords: soft skills, pedagogical competencies, communicative competencies, competency, skills, educational process, metacompetence.

References

- 1 Bedoya-Guerrero, A., Basantes-Andrade, A., Rosales, F.O., Naranjo-Toro, M., & León-Carlosama, R. (2024). Soft Skills and Employability of Online Graduate Students. *Education Sciences*, 14(8), 864. <https://doi.org/10.3390/educsci14080864>.
- 2 Hussein, M.G. (2024). Exploring the Significance of Soft Skills in Enhancing Employability of Taif University Postgraduates: An Analysis of Relevant Variables. *SAGE Open*, 14(3). DOI: 10.1177/21582440241271941.
- 3 Soft i Hard skills. Chto eto takoe i zachem ikh razvivat? [*Soft and Hard skills. What they are and why we should develop them*]. Retrieved from <https://propostuplenie.ru/article/zachem-razvivat-soft-i-hard-skills> [in Russian].
- 4 Adnana, H.M., Ramalingamb, S., Plias, N., & Tahir, T.Mt. (2014). Acquiring and Practicing Soft Skills: A Survey of Technical-Technological Undergraduates at a Malaysian Tertiary Institution. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, 123, 82–89. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1400.

- 5 Aimao, Z. (2012). Peer Assessment of Soft Skills and Hard Skills. *Journal of Information Technology Education: Research*, 11, 155–168. DOI:10.28945/1634.
- 6 Chulanova, O.L. (2017). Sotsialno-psikhologicheskie aspekty upravleniia: emotsionalnaia kompetentnost rukovoditelia v strukture soft skills (znachenie, podkhody, metody diagnostiki i razvitiia) [The socio-psychological aspects of management: emotional competence leader in the structure of soft skills (the value approach, diagnosis and development methods)]. *Vestnik Yevraziiskoi nauki — Bulletin of Eurasian Science*, 9, 1 (38), 7 [in Russian].
- 7 Shapkina, E.V. (2021). Prakticheskaia podgotovka kak sposob formirovanie soft skills kompetentsii molodykh spetsialistov [Practical training as a way developing soft skills competencies of young professionals]. *UNIKUM. Informatsionno-metodicheskii zhurnal — UNIKUM. Information and methodological journal*, 7, 1, 22–24 [in Russian].
- 8 Nagimova, N.I., Bagautdinov, R.R., & Faxretdinova, M.A. (2020). Razvitie soft skills — kompetentsii mladogo pedagoga professionalnoi obrazovatelnoi organizatsii: rol i znachenie v professionalnoi deiatel'nosti [Development of softskills-competencies of a young teacher of a professional educational organization: role and value in professional activity]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia. Setevoe izdanie — Modern problems of science and education. Online publication*, 2. DOI:10.17513/spno.29759 [in Russian].
- 9 Zinchenko, Yu.P., Shajgerova, L.A., Dolgix, A.G., & Saveleva, O.A. (2019). Metodologicheskie problemy issledovaniia vliianiia dvuiazychiia na kognitivnye protsessy i etnokulturnuiu identichnost [Methodological problems of studying the influence of bilingualism on cognitive processes and ethnocultural identity]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 14. Psikhologiya — Bulletin of the Moscow University. Series 14. Psychology*, 1, 174–179 [in Russian].
- 10 Lozhkin, G.V. & Povyakel, N.I. (2002). *Prakticheskaia psikhologiya konflikta: uchebnoe posobie [Practical psychology of conflict: a textbook]*. Kiev: Mezhhregionalnaia Akademiia Upravleniia Personalom [in Russian].

Information about the authors

- Eskazinova, Zh.A.** — PhD, Associate Professor, Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan, e-mail: marbek3@mail.ru;
- Syrymbetova, L.S.** — Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Karaganda University of Kazpotrebsoyuz, Karaganda, Kazakhstan, e-mail: miss.syrymbetova@mail.ru;
- Shaimerdenova, A.K.** (contact person) — Master of Pedagogical Sciences, Karaganda Buketov University, Karaganda, Kazakhstan, e-mail: w_aidana_kz@mail.ru.